

Original article

Geçmişten Günümüze Çocuklara Vergi Bilinci Kazandırmak: İlköğretim Müfredat Programlarında Vergi Okuryazarlığının İncelenmesi

Giving Tax Awareness to Children from Past to Present: An Examination
of Tax Literacy in Primary Education Curriculum Programs

Ali Yalçın *

Independent Researcher, Türkiye

Özet

Devlet ve milletlerin kalkınmasında, gelişmesinde ve büyümesinde etkili olan faktör vergidir. Türkiye’de son dönemlerde sıkça rastlanan ve gündemde olan popüler konulardan biri olan vergi, devletin veya kamusal alanın gereksinimlerini karşılamak için ihtiyaç duyduğu en önemli finansal kaynaktır. Bu araştırma, Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanından sonra gerçekleştirilen müsahabat-ı ahlakiye ve ma’lumat-ı vataniye, yurt bilgisi, yurttaşlık bilgileri, sosyal bilgiler, vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi öğretim programlarında, vergi konuları ve buna yönelik tanımlayıcı ve açıklayıcı bilgileri tespit ederek vergi okuryazarlığı ve vergi bilinci konusu üzerine yorumlar yapmayı amaçlamıştır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre Cumhuriyet’in ilk programı olan 1924 programında vatandaşların vazifeleri ve verginin gerekliliği üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Cumhuriyet döneminden itibaren incelenen öğretim programları içerisinde en çok vergi konularının yer aldığı öğretim programları; 1930, 1931-1932 ve 1938 tarihli yurt bilgisi dersi öğretim programı olduğu belirlenmiştir. 2005, 2018 ve 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında vergi konularının kazanım düzeyinde belirtildiği görülmektedir. Toplumda vergi bilincinin artması demek, devletin gücü ve insanlara sağlayacağı hizmet olanağı da o kadar artması demektir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi aracılığıyla vergi konuları öğretilerek bireylerin sorumluluklarını yerine getirmesi hedeflenmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarından anlaşıldığı üzere öğretim programları, ders kitaplarına ve öğretim sürecine yön verdiği söylenebilir. Bu nedenle çocuklara vergi bilinci kazandırmak için etkinliklerle öğrenme sürecinin çeşitlendirilmesi ve ebebi ürünler aracılığıyla çocukların vergi okuryazarlıklarının geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Vergi, Vergi okuryazarlığı, Vergi bilinci, İlköğretim, Öğretim programı, Sosyal bilgiler.

Abstract

Tax is the factor that is effective in the development, growth and development of states and nations. Tax, which is one of the most popular and popular topics in Turkey, is the most important financial resource that the state or public sphere needs to meet its needs. This study aims to make comments on the issue of tax literacy and tax awareness by identifying tax issues and related descriptive and explanatory information in the curricula of musahabat-ı ahlakiye ve ma’lumat-ı vataniye, civics, social studies, citizenship and democracy education courses in Turkey after the proclamation of the Republic. In this study, document analysis design, one of the qualitative research methods, was used. Descriptive analysis technique was used to analyze the data. According

* Corresponding author:

Ali Yalçın, Dr., Independent Researcher, Türkiye.
Email: atilylcn77@gmail.com

to the results of the study, it was determined that the first program of the Republic, the 1924 program, focused on the duties of citizens and the necessity of tax. Among the curricula examined since the Republican period, the curricula with the highest number of tax topics were determined to be the 1930, 1931-1932 and 1938 national studies curricula. In the 2005, 2018 and 2023 social studies curricula, it is seen that tax issues are stated at the acquisition level. Increasing tax awareness in society means that the power of the state and the service opportunities it will provide to people will increase. For this reason, it is aimed that individuals fulfill their responsibilities by teaching tax issues through the social studies course. As it is understood from the results of this study, it can be said that curricula direct textbooks and the teaching process. Therefore, it is recommended that the learning process should be diversified with activities to raise tax awareness among children. In addition, children's tax literacy should be improved through literacy products.

Keywords: Tax, Tax literacy, Tax awareness, Primary education, Curriculum, Social studies.

Received: 13 November 2023 * **Accepted:** 19 December 2023 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/jeps.2023.633.2>

GİRİŞ

Geçmişten günümüze tarihimizde güçlü bir ekonomi ve güçlü bir devlet için en önemli unsurlardan biri vergidir (Yıldırım, Kaplan, Kuru & Yılmaz, 2023). Tarihte birçok devlet, güvenlik, eğitim, sağlık, ekonomi ve benzeri alanda kamu hizmetlerini karşılamak amacıyla vatandaşlarından belli oranda vergiler alarak kendilerine kaynak sağlamışlardır. Son dönemlerde gelişmiş ülkelere bakıldığında refaha ve gelişmiş bir ekonomiye ulaşılmasında adaletli bir vergi sistemi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla demokratik bir olgunluğa erişmek, vatandaşlık görev ve sorumluluklarının farkında olmak ve bu konuda gerekeni içtenlikle yapan yetişkin bireylerin sayısını artırmanın en kolay yolu, ilköğretim döneminde bireylere sunulan eğitim ve öğretim hizmetleri aktif rol oynamaktadır (Demir & Cığerci, 2016). Bu açıdan değerlendirildiğinde toplumsal yaşamın en önemli gerçeklerinden olan vergi verme ödevini yerine getirme, toplumsal ve kamusal alana pozitif bir katkı sunmada ilköğretimde alınan eğitimin önemi ortadadır. Çünkü temel düzeyden itibaren bireylere verilen vergi konulu eğitimin, bireylerde vergi bilincinin oluşmasında etkili olduğu düşünülmektedir (Ertürk, 2020).

Alanyazında, verginin ne olduğu, vergi okuryazarlığı ve vergi bilinci ile ilgili hangi tanımlayıcı bilgilerin mevcut olduğunu belirlemek için literatürde şu tanımlamalara yer verilmiştir: Vergi, devletin sahip olduğu egemenlik yapısına uygun olarak devlet tarafından kamu harcamalarını finanse etmek üzere, karşılıksız ve hukuki cebir altında alınan parasal değerdir. Bu sebeple toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında en önemli gelir kaynağından biri de vergilerdir (Demir, 2013; Organ & Yegen, 2013). Tarihsel süreç içerisinde verginin farklı kavramlarla anıldığı görülmektedir. Osmanlı döneminde “resim ve teklif” olarak kullanılan vergi, yabancı dillerde İngilizce’de: tax, Fransızca’da: “impôt, taxé” gibi kavramlarla ifade edilmektedir (Yılar & Akdağ, 2017, s. 356). Vergi, kamu hizmetlerine harcanmak üzere hükümetin veya yerel yönetimlerin yasalara göre herkesten doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan topladığı paradır (TDK, 2023). Bir başka tanıma göre vergi,

bir hükümetin insanlardan gelirlerine, mülklerinin değerine göre ödemelerini istediği ve hükümet tarafından yapılan işlerin ödenmesinde kullanılan para miktarıdır (Britannica, 2023). Vergi bilinci ise bireylerin vergiyi algılamaları ve ödemedeki isteklilikleridir (Akdoğan, 2005). Toplumda vergi bilincinin oluşması için verginin ilk olarak bireyler tarafından algılanması ve bunun içselleştirilmesi gerekir (Özen, Altunoğlu & Öztornacı, 2015). Vergi bilinci olan toplumlar, vergiye uyum kendiliğinden sağlanırken, vergi bilincinin düşük olduğu toplumlar vergiyi kaçırma ya da vergiden kaçınma gibi bazı olumsuz davranışlar sergiler (Birinci, 2010).

Vergi sistemini doğru bir şekilde anlayabilmek ve vergi yükümlülüklerini kavrayabilmek için bireylerin, yeterli düzeyde bir vergi eğitimine başka bir deyişle vergi okuryazarlığına sahip olmalıdır. Çünkü vergi okuryazarlığı sadece hane halkları ve bireylerin mali durumlarıyla değil aynı zamanda kamu finansmanı ve kamu harcamaları ile de yakından ilişkilidir (Cvrilje, 2015). Vergi okuryazarlığı, ekonomi ve finans okuryazarlık kavramlarıyla yakın ilişkide olan kavram ve konulardır. Vergi okuryazarlığı, verginin tanımı, faktörleri, etkilerini, vergilendirme sürecine yönelik alınan kararları uygulamak için vergi ile ilgili bilgi, beceri ve tutumların kazandırıldığı etkin bir süreçtir. Aynı zamanda bireysel bir süreç olmakla birlikte toplumsal yapıyı da etkileyen finansal önemli bir faktördür (Bornman & Wassermann, 2018; Waris & Murangwa, 2012; Bakırtaş & Atılğan, 2020). Bu açıklamalar ışığında çalışma Cumhuriyet dönemi ilkökul ve ortaokul öğretim programları ve vergi konulu iki ana konu etrafında şekillenmiştir. Dolayısıyla konunun anlaşılabilirliğini desteklemek adına bu öğretim programları hakkında kısaca bilgiler vermenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de Cumhuriyet ilanından sonra 1924, 1930, 1931, 1938, 1948, 1949, 1961, 1962, 1968, 1970, 1988, 1990, 1998, 2005, 2018 ve 2023 yıllarında öğretim programları yapılmış; dönemin siyasi, toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişme ve ilerlemelerden dolayı zamanla güncelleme ve geliştirme faaliyetlerine maruz kalmışlardır. Dolayısıyla toplumsal gelişmeyi hedeflemekle birlikte vatandaşlarının görev ve sorumluluk sahibi olmalarında bu öğretim programları öncülük etmiştir. Bu perspektiften bakıldığında, öğretim programları, yetiştirilmek istenen insan tipini hedeflemektedir. Bu nedenle, öğretim programlarında bulunan bilgi, beceri ve değerler, nitelikli ve sorumluluklarını yerine getiren bireyleri yetiştirmede önemli bir araç olarak işlev görür. Bu bağlamda devlet, görev ve sorumluluk alanında bulunan vergi ödemelerinin önemli bir ödev ve gereklilik olduğunu vurgulayarak, bu kavramı, öğretim programları aracılığıyla vatandaşlarına öğretmeyi ve vergi bilincini kazandırmayı amaçlamaktadır. Tarihsel olarak incelendiğinde, öğretim programlarında hangi vergi konularına yer verildiği, vergi bilincinin oluşumunu destekleyen açıklayıcı ve tanımlayıcı bilgilerin neler olduğu, araştırmacılar tarafından merak edilen sorular arasında yer almaktadır (Ertürk, 2020; Çelik & Eroğlu, 2014; Demir & Cığerci, 2016).

21. yüzyılda hem dünyada hem de Türkiye’de yaşanan ekonomik krizler, finansal sorunlar ve yüksek enflasyon oranları nedeniyle hükümetler için vazgeçilmez bir gelir kaynağı olan vergilerin

önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Devlet mekanizmasının devamlılığı açısından önemli bir finansal kaynak olan vergi, geçmişten günümüze önemini korumaktadır (Özen & diğerleri, 2015). Tarihsel süreç içinde insan topluluklarının büyümesi ve gelişmesinin sonucunda ortaya çıkan güvenlik, eğitim, ekonomik ihtiyaçları karşılama gereksinimi, yönetme gücünün eliyle finansal kaynak arayışına yönelmiştir. Zamanla finansal kaynağın önemli bir kavramı olan vergi, kamusal alanın ihtiyaçlarını karşılayan en önemli gelir kaynaklarından biri olmuştur (Akdoğan, 2005; Organ & Yegen, 2013). Vergi kaçakçılığını önlemek, vergide yolsuzluğu engellemek, eşit, adaletli bir vergi geliri sağlamak için ilköğretimde verilen eğitimin önemini bir kez daha hatırlatmakta fayda vardır. Çünkü vergi vermenin temel hak ve yükümlülüklerden biri olmasının ötesinde çocukların yerine getirmesi gereken bir vazife olarak öğretildiği dönemin öğretim programlarında anlaşılmaktadır (Yılar & Çam, 2020).

Cumhuriyet'in ilanında sonraki öğretim programları içerisinde yurt bilgisi, yurttaşlık bilgileri ve sosyal bilgiler dersi, vergi konularının öğretildiği en önemli derslerdir. Bu derslerin öğretim programı aracılığıyla hazırlanan plan ve içeriklerle hedeflenen şey, bireylerin iyi birer vergi okuryazarı olmalarıdır. Konunun önemini belirtmek adına Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 73. maddesinde, "Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür". (T.C. Anayasası, 73 madde, 2023) şeklinde belirtilmektedir. Dolayısıyla vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacı olduğu anayasada da ifade edilmiştir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde, devlet, kamu hizmetlerini gerçekleştirebilmek için kamu kaynaklarını kullanmaktadır. Bu hizmetlerin sağlıklı yürütülmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için vergi gelirin devletin için önemli olduğu belirtilmiştir (Yıldırım, Kaplan, Kuru & Yılmaz, 2023). Bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere vergi, devletin gelişmesinde ve kalkınmasında, kamu ihtiyaçlarının giderilmesinde en önemli finansal kaynaktır. İlgili literatürde vergi konusu ile ilgili bazı çalışmalar mevcuttur. Son güncel çalışmalardan bazıları Yalçın ve Sağlamgöncü, (2023); Yılar & Çam, (2020), Ertürk, 2020; Yılar & Akdağ, (2017); Çam, (2019), tarafından yürütülmüş vergi konulu araştırmalardır. Ayrıca literatürde, Çiçek ve Bitlisli, (2017), vergi bilinci; Eriksen & Fallan, (1996), vergi, bilgi ve davranışı; Kornhauser, (2019) ile Nichita, (2016), vergi okuryazarlığı ve vergi davranışı; Tosuner & Demir (2009), vergi ahlakının sosyal ve kültürel yapısı isimli çalışmalar yer almaktadır. Bu çalışmalardan hareketle araştırma, Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından sonra gerçekleştirilen müsahabat-ı ahlakiye ve ma'lumat-ı vataniye, yurt bilgisi, yurttaşlık bilgileri, sosyal bilgiler, vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi öğretim programlarında, vergi konuları ve buna yönelik tanımlayıcı ve açıklayıcı bilgileri tespit ederek vergi okuryazarlığı ve vergi bilinci konusu üzerine yorumlar yapmayı amaçlamıştır. Dolayısıyla araştırmada şu soruya yanıt aranmıştır:

1. Türkiye'de Cumhuriyet'in ilanından sonra oluşturulan öğretim programlarında hangi vergi konuları belirtilmiş ve vergi konularına yönelik açıklayıcı ve tanımlayıcı ne tür bilgilere yer

verilmiştir? sorusu doğrultusunda vergi okuryazarlığı ve vergi bilinci kapsamında çeşitli yorumlara yer verilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, doküman temelli vergi konulu tarihsel bir araştırma olduğu için nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi desenine göre gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, kamu veya özel kayıt belgelerin toplanması, sistematik olarak incelenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021; Ekiz, 2013).

Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde ulaşılan dokümanlar, Cumhuriyet döneminden itibaren dönemsel olarak yıllara göre güncellenen öğretim programı dokümanlarıdır. Verilerin toplanmasında Ankara Milli Kütüphane arşivinden yer alan Cumhuriyet dönemi eğitim ve öğretim faaliyetlerine ilişkin kayıtlarda yer alan dokümanlar, önce dijital bir fotokopi makinesinde sayfalar taranmış ve çıktıları alınarak dosyalanmış ve daha sonra yıllara göre düzenlenerek analize hazır hale getirilmiştir. Bu verilerden sadece 2005, 2018 ve 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programı Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı sitesinde dijital ortamda pdf haline erişim sağlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veri kaynaklarına ilişkin betimleyici bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma verilerinin elde edildiği tarihsel dokümanlar

Eğitim Düzeyi	Program Yılı	Öğretim Programının Adı
İlkmektep	1924	Müşahabet-1 ahlakiye ve ma'lumat-1 vataniye müfredat programı
İlkmektep	1930	Yurt bilgisi dersi müfredat programı
Ortamektep	1931-1932	Yurt bilgisi dersi müfredat programı
Ortaokul	1938	Yurt bilgisi dersi öğretim programı
İlkokul	1948	Yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programı
Ortaokul	1949	Yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programı
İlkokul	1961	Yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programı
Ortaokul	1962	Yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programı
İlkokul	1968	Yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programı
Ortaokul	1970	Yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programı
Ortaokul	1988	Vatandaşlık Bilgileri dersi öğretim programı
İlköğretim	1990	Sosyal Bilgiler
İlköğretim	2005	Sosyal Bilgiler
İlköğretim	1998	Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi
İlköğretim	2018 ve 2023	Sosyal bilgiler dersi öğretim programı

Araştırmanın Analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak toplanan veriler, betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizin en büyük özelliklerinden birisi de önceden belirlenen tema, kategori veya sorular ışığında hareketle analiz süreci gerçekleştirilmesidir. Ayrıca betimsel analiz tekniğinde, ayrıntıya gidilmeden veriler olduğu gibi betimlenir. Özellikle mevcut araştırmada vergi temalı konular doğrultusunda öğretim programlarında gerekli betimleyici kodlamalar yapılmış ve ayrıntıya gidilmeden vergi ve vergi konularına yönelik açıklayıcı ve tanımlayıcı bilgiler tespit edilerek tablolarda sunulmuş ve yorumlanmıştır (Merriam, 2013). Araştırmanın analiz süreci tamamıyla Tablo 1’de belirtilen ve yıllara göre geçmişten günümüze belli bir sıraya konulan öğretim programlarına göre sistemli bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu öğretim programlarında sadece vergi ve onun kapsamında yer alan kavram ve açıklamalar kodlanmıştır. Çalışmanın analiz sürecinde elde edilen nitel verilerin tabloda sunulmasının en büyük nedeni geçerlik ve güvenilirliği arttırmak, okuyucuya net bilgiler sağlamak, konunun tutarlılığını sağlamak, veriler arasında karşılaştırma yapmak gibi nedenlerden dolayı bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini desteklemek için inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık, teyit edilebilirlik stratejileri çalışmanın işlem sürecinde uygulanan inandırıcılık basamaklarıdır (Lincoln & Guba, 1985). Bu işlem sürecinde verilerin inandırıcılığı arttırmak için dokümanlardan vergi ile ilgili doğrudan alıntılar ve kavramlar tespit edilmiş ve tablolara eklenmiştir. Analiz sürecinde çalışmanın tutarlılığını sağlamak için, vergi konusuyla ilgili kavram ve açıklamaların belirlenmesi aşamasında başka bir alan uzmanından da görüş alınmıştır. İşlem sürecine yönelik uzlaşma sağlandıktan sonra veriler, doğrudan alıntılama stratejisiyle tabloda sunulularak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde verilerin analizi doğrultusunda Cumhuriyet’in ilanından sonra öğretim programlarında vergi okuryazarlığına yönelik tanımlayıcı ve açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. 1924 İlköğretim müfredat programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Müşahabat-1 ahlakiye ve ma'lumat-1 vataniye	5. sınıf	Vatandaşların vezaifi	Türkiye Cumhuriyeti'nin kanunlarına itaat. Vergi, lüzum ve ehemmiyeti.

1924 İlköğretim müfredat programı 5. sınıf müşahabat-1 ahlakiye ve ma'lumat-1 vataniye dersinde çocuklara vergi bilinci aşılamak ve yeni kurulan devletin kanunlarına bağlılıklarını sağlamak adına bazı konulara yer verilmiştir. Bu konular içerisinde *vatandaşların vezaifi ve verginin* gerekliliği üzerinde

durulmuştur. Yeni kurulan Cumhuriyet'in gelişmesi adına vergi konularının konulmuş olması o dönemlerde öğrencilerin vergi okuryazarlıklarını desteklemek adına iyi bir başlangıç olarak görülebilir.

Tablo 3. 1930 İlköğretim müfredat programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurt Bilgisi	4. sınıf	Belediye kasaba hayatını nasıl tanzim ve saye yardım eder?	Belediyenin iş yapabilmesi için paraya muhtaçtır. Kasabanın belediyenin masraflarını karşılamak belediyeye vergi verir, belediye vergileri, belediye bütçesi.
		Büyükşehir ve kasabada hükümet	Defterdarlık
	5. sınıf	Hükümet say hayatına nasıl yardım eder?	Devletin masraflarını para işlerini idare eder [Maliye Vekâleti]
		Hükümetin masrafları?	Devlet işleri para ile döner. Hükümet bu parayı halktan vergi şeklinde alır. Vergilerin neveleri(çeşitleri): vasıtalı, arazi, emlak, sayım, kazanç vergileridir. Vasıtasız vergiler: gümrük, inhisar, istihlak vergisidir. Bütçe.
	Türk vatandaşlarının vazifesi	Vergi vazifesi	

1930 İlköğretim müfredat programı yurt bilgisi dersinde vergi konularının ağırlığı dikkat çekicidir. 1930 programına göre vergi konuları içerisinde belediye ve hükümetle ilgili vergi konularının dahil edilmesi çocuklara vergi bilinci kazandırmak amacıyla gerçekleştirildiği söylenebilir. Özellikle devletin gelişmesi ve kalkınmasında paraya ihtiyaç duyulduğu ve bu gereksinimi yerine getirmek için de vergi aracılığıyla vatandaşlarından sağlanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Türk vatandaşlarının en önemli vazifelerinden biri de vergi vazifesi olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca verginin tanımı ve çeşitleri üzerinde durulmuş olması öğrencilerin vergi okuryazarlıklarının gelişimi açısından dikkat çekicidir.

Tablo 4. 1931-1932 Ortamektep müfredat programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurt Bilgisi	1. sınıf	Vergi hakkında umumi bilgiler	Verginin tanımı, verginin memleketleri, vasıtalı ve vasıtasız vergiler, vasıtalı ve vasıtasız vergilerin faydaları, vergi kaideleri, tek vergi ve çok vergi, vergiler hangi şekilde olmalıdır.
		Büyükşehir ve kasabada hükümet	Vergiler: Bina vergisi, arazi vergisi, kazanç vergisi, hayvanlar vergisi, veraset ve intikal vergisi, hususi ormanlar rüsumu, madenler rüsumu, nakliyat vergisi, traktör vergisi, elektrik ve havagazi rüsumu,
		Hükümet say hayatına nasıl yardım eder?	Verginin hususiyeti, Şosa ve köprüler kanununun yol vergisine dair esaslar. Yol vergisinin tahsili ve taksimi
	2. sınıf	Bütçe	Bütçenin mahiyeti, varidat ve masraf bütçeleri, bütçenin hazırlanması, bütçe müzakeresi, bütçenin tatbiki
	3. sınıf	Maliye ve Nafia	Nafia ve maliye vekâletinin vazifesi, Şosa ve köprüler kanunu, Yol vergisi.

1931-1932 Ortamektep müfredat programında yurt bilgisi dersinde vergi konularına yer verilmiştir. Bu programda dikkat çeken nokta Cumhuriyet dönemi öğretim programları içerisinde ilk kez en çok vergi konularına yer veren ilköğretim programı olduğu söylenebilir. Çünkü yeni kurulan devletin gelişmesi ve kalkınmasında ihtiyaç duyduğu parayı, halktan vergiler aracılığıyla temin etmiştir. Bu sebeple öğrencilerin vergi bilinci kazanmaları için iyi bir vergi okuryazarı olmaları açısından bu programda gerekli olan bilgi ve beceriler mevcut olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında vergi okuryazarlık bilgi ve becerileri sadece günümüzde değil aynı zamanda Cumhuriyet döneminin ilköğretim programlarında da izlerini görmek mümkündür. Söz konusu vergi konuları incelendiğinde, vergi hakkında umumi bilgiler, büyükşehir ve kasabada hükümet, hükümet say hayatına nasıl yardım eder? Bütçe, Maliye ve Nafia isimli konuların temel düzeyde vergi ile ilgili konuların tanımlayıcı ve açıklayıcı bilgiler olmasından dolayı tarihi açısından önemli bir gelişme olduğu söylenebilir. Böylece o dönemlerde bu konuların amacı: Öğrencileri vergi konusunda bilinçlendirmek ve öğrencilerin vergi ile ilgili bilgi ve becerilerini geliştirmektir.

Tablo 5. 1938 Ortaokul programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurt Bilgisi	2. sınıf	İcra kuvveti	Mali ve cezai mesuliyet
		Maliye	Ehmmiyeti, vekâletin vazifeleri, vekâletin teşkilatı, vilayetlerde maliye teşkilatı.
		Bütçe	Bütçenin mahiyeti, varidat ve masraf bütçeleri, bütçenin hazırlanması, bütçenin tatbiki
	Gümrük ve İnhisarlar vekâleti	Ehmmiyeti ve vekâletin inhisarları, yol vergisi, Nafia işlerinin yapılması	
3. sınıf	Vergiler hakkında umumi hususlar	Verginin tarifi, verginin membaları, vasıtasız ve vasıtalı vergiler, verginin faydaları, vergi kaideleri, tek vergi ve çok vergiler, tek nispetli vergiler, vergiler hangi şekilde olmalıdır. Vergi vazifesinin ehmmiyeti	
	Türkiye Cumhuriyetinde vergi sistemi	Vergiler: Bina vergisi, arazi vergisi, kazanç vergisi, hayvanlar vergisi, veraset ve intikal vergisi, hususi ormanlar rüsumu, madenler rüsumu, nakliyat vergisi, traktör vergisi, elektrik ve havagazı rüsumu, muamele vergisi, dâhili istihlak vergisi (eğlence ve hususi istihlak vergisi, şeker ve petrol vergisi, nakliyat vergisi, iktisadi buhran vergileri, yol vergisi,	

1938 Ortaokul programı içerisinde yurt bilgisi dersinde vergi konularına yer verilmiştir. Bu konular içerisinde icra kuvveti, maliye, bütçe, gümrük ve inhisarlar vekâleti, vergiler hakkında umumi hususlar, Türkiye Cumhuriyeti vergi sistemi isimli konular arasında yer almaktadır. Bu bulgulardan anlaşıldığı üzere o dönemdeki öğrencilerin vergi bilinci kazanmaları için vergi konularının tanımı, çeşitleri ve kapsamından detaylı bir şekilde anlatılması gerçekten iyi bir gelişme olarak görülebilir. Ayrıca Cumhuriyet dönemi öğretim programları içerisinde en çok vergi konularının yer aldığı programlardan biri de 1938 ortaokul yurt bilgisi dersi öğretim programıdır.

Tablo 6. 1948 İlkokul Programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurttaşlık Bilgisi	4. sınıf	Şehir ve kasabalarda hayat	Belediye masraf ve geliri: Belediye ödevlerini yapabilmek için paraya muhtaçtır. Belediye ve belediye bütçesi. Defterdar
	5. sınıf	Hükümet ne işler görür? Hükümetin masrafları	Maliye Bakanlığı Devlet işleri para ile döner. Hükümet bu parayı halktan alır. Vergi nedir?, Vergi çeşitleri, İstihlak vergileri, vergi nasıl konur, nasıl toplanır, devletin yıllık bütçesi.

1948 İlkokul programı yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programında, 4 ve 5. sınıfta vergi konularının olduğu görülmektedir. Dönemin gelişmeleri ışığında bazı vergi konularının olması dikkat çekicidir. Özellikle Maliye Bakanlığı ve görevlerinden değinildiği görülmektedir. Ayrıca verginin önemi ve faydası üzerinde durulması öğrencilerin vergi bilinci kazanmaları ve vergi okuryazarlıklarının desteklenmesi açısından olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 7. 1949 Ortaokul programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurttaşlık Bilgisi	1. sınıf	Kasaba ve şehir hayatında her türlü resmi, yarı resmi ve özel kurumlar	Maliye, Belediye bütçesi,
	2. sınıf	Bütçe	Bütçenin hazırlanması, müzakeresi, uygulanması,
	3. sınıf	Vergi	Vergi, vergi şekilleri, vergi kuralları,

1949 Ortaokul yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programında, kasaba ve şehir hayatında her türlü resmi, yarı resmi ve özel kurumlar, bütçe ve vergi konuları hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Özellikle 3. sınıfta vergi, vergi çeşitleri ve vergi kurallarına yönelik bazı açıklamalar öğretim programında belirtilmiştir.

Tablo 8. 1961 İlkokul Programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurttaşlık Bilgisi	4. sınıf	Belediye masraf ve geliri	Belediye ödevlerini yapabilmek için paraya muhtaçtır. Belediye bütçesi, defterdar Bütçenin hazırlanması, müzakeresi, uygulanması.
		Hükümetin masrafları	Maliye Vekâleti, Devlet işleri para ile döner hükümet bu parayı halktan alır. Vergi nedir? Vergi çeşitleri, Vergi nasıl konur, Devletin yıllık gelir gider vergisi
	5. sınıf	Devletle yurttaş arasındaki ilişki	Yurttaşların devlete karşı ödevleri: Vergi vermek

1961 İlkokul yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programında 4. sınıf düzeyinde, belediye masraf ve geliri, belediyenin paraya ihtiyaç duyması, defterdarlık, bütçe ve hazırlanması gibi konu ve açıklayıcı bilgilere yer verilmiş olması çocukların vergi bilinci kazanmaları ve iyi bir vergi okuryazarı olmaları açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 9. 1962 Ortaokul programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurttaşlık Bilgisi	1. sınıf	Belediyemiz	Belediye bütçesi
	2. sınıf	Bütçe	Bütçenin hazırlanması, müzakeresi, uygulanması,
	3. sınıf	Vergi	Vergi, vergi şekilleri, vergi kuralları, özel idare vergileri, belediye vergisi, vergi beyannamelerinde dürüstlük, vergiyi zamanında vermek.

1962 Ortaokul yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programında 4. sınıf düzeyinde, belediye masraf ve geliri, belediyenin paraya ihtiyaç duyması, defterdarlık, bütçe ve hazırlanması gibi konu ve açıklayıcı bilgilere yer verilmiş olması çocukların vergi bilinci kazanmaları ve iyi bir vergi okuryazarı olmaları açısından önemli olduğu düşünülmektedir. 3. sınıf vergi konularında şöyle dikkat çekici, açıklayıcı bir bilgiye yer verilmiştir: “*Beyannamelerde dürüstlük ilkesi, vergiyi zamanında vermek*” Bu tespitlerden de anlaşıldığı üzere öğrencilerin ileriki yaşamlarında vergi bilincine sahip olmaları ve vergi konusundan dürüst davranmaları ve vergiyi zamanında ödemeleri gerektiğini öğretilmesi vergi okuryazarlığı açısından faydalı ve olumlu bir gelişme olarak görülebilir. Nitekim 1962 döneminde bireylerin faydalı ve yararlı bir yurttaş olarak yetişmeleri için bu tarz öneri ve açıklayıcı bilgilere yer verilmiş olması, öğretim programlarının ortak noktası olduğu görülmektedir.

Tablo 10. 1968 İlkokul programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Sosyal Bilgiler	5. sınıf	Yurttaşların devlete karşı ödevleri	Yurttaşların devlete karşı ödevleri (kanunlara uymak, vergi vermek)

1968 İlkokul programında dikkat çeken nokta tek disiplinli ders yerine sosyal bilgiler ismiyle multidisipliner bir ders anlayışının ortaya çıkmasıdır. Bu yıllarda dünyada ve Türkiye’deki gelişmelerden hareketle sosyal bilgiler dersi ve içeriği etkilenmiş; özellikle o dönemlerde ideolojik akımların etkisiyle bazı tarihi eğitimsel kavramların öğretim programlarında kendine yer edindiği görülmektedir. Bu dönemde yurttaş ve vatandaş kavramlarının sıklığı dikkat çekicidir. Özellikle Yurttaşın en önemli görevlerinden biri de devlete vergi vermek olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 11. 1970 Ortaokul programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Yurttaşlık Bilgisi	1. sınıf	Belediyemiz	Belediye bütçesi,
	2. sınıf	Bütçe	Bütçenin hazırlanması, müzakeresi, uygulanması,
	3. sınıf	Vatandaşlık ödevlerimiz	Vergi, vergi şekilleri, vergi kuralları, özel idare vergileri, belediye vergisi, vergi beyannamelerinde dürüstlük, vergiyi zamanında vermek

1970 Ortaokul yurttaşlık bilgisi dersi öğretim programında yer alan vergi konuları 1962 ve önceki öğretim programlarıyla benzer olduğu görülmektedir. Sadece 3. sınıfta vatandaşlık ödevlerimiz ismiyle yeni bir yeni konu başlığı eklenmiştir. Bireylerin vergi bilinci kazanmaları adına temel tanımlayıcı ve açıklayıcı bilgilere yer verildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 12. 1988 Ortaokul programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Vatandaşlık Bilgileri	8. sınıf	Vergi ödevimiz	Vergi almanın amacı Vergi ödemek kutsal bir görevdir Herkes mali gücüne göre vergi vermelidir Vergi çeşitleri

1988 Ortaokul vatandaşlık bilgileri dersi öğretim programında vergi ödevimiz isimli konu başlığında: vergi almanın amacı nedir? Vergi vermenin kutsal bir görev olarak görüldüğü, herkesin mali gücüne göre vergi vermesi gerektiği belirtilmiştir. Özellikle bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere bireylerin vergi bilinci kazanmaları ve gelişimi açısından faydalı ve olumlu bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 13. 1990 İlköğretim programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Sosyal Bilgiler	4. sınıf	-	-
	5. sınıf	Devlet ve Vatandaş	Vergi vermek, vergi nedir? Verginin toplum hayatındaki önemi

1990 İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında, 4. sınıf düzeyinde vergi konularına yer verilmemiştir. Ancak 5. sınıf düzeyinde devlet ve vatandaş isimli vergi konusunda: vergi vermek, verginin ne olduğu ve verginin toplum hayatındaki önemi üzerinde durulmuştur.

Tablo 14. 2005 İlköğretim programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Sosyal Bilgiler	4. sınıf	-	Vergi kim toplar? Bütçe
	5. sınıf	Devlet ve Vatandaş	Vergi verme, vergi nedir? Verginin toplum hayatındaki önemi

2005 İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında, 4 ve 5. sınıfta vergi konularına yer verilmiştir. Görev ve sorumluluklarını bilen vatandaş, vergi vermenin önemini de bilir. Ancak vergi verme bilincini kazanmak için vergi okuryazarı olmak önemlidir. Çünkü temel düzeyde vergi ile ilgili bilgi ve becerilere sahip olan bir birey, vergi vermenin bir görev ve sorumluluk olduğunu bilir. Bu yüzden zamanı geldiğinde ve imkânları dâhilinde vergisini ödeme davranışı sergileyebilir. Ancak eğitim sürecinde vergi konularının öğretilmesiyle ve kazandırılmasıyla gerçekleştirilir.

Tablo 15. 1998 İlköğretim programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi	8. sınıf	Görev ve Sorumluluklarımız	1. Vatandaşlık görevlerini yerine getirmenin önemini kavrar. (Vergi verme)

1998 İlköğretim vatandaşlık ve demokrasi dersi öğretim programında, vergi konuları görev ve sorumluluklarımız kapsamında, kazanım düzeyinde ifade edilmiştir. Bu açıklayıcı tanımda: vatandaşlık görevlerinden biri de vergi vermek olduğu belirtilmiştir. Bu öğretim programında, öğrencilerin vergi bilincine sahip olmaları adına verginin önemi üzerinde durulmuştur.

Tablo 16. 2018 ve 2023 İlköğretim programı

Dersler	Sınıf düzeyi	Vergi konuları	Konuya yönelik açıklayıcı bilgi
Sosyal Bilgiler	6. Sınıf	Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanında	1. SB.6.5.4. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur. (Ders kitabında; “ <i>vergilerimiz kazançlarımızdır</i> ” şeklinde geçmektedir).
	4. Sınıf		2. SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur. Gelir, gider, bütçe, üretim, dağıtım, tüketim ve meslek (Ders kitabında; “ <i>Kendi bütçemiz</i> ” şeklinde geçmektedir).

2018 ve 2023 İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programında, vergi konularının öğretimi 6. ve 4. sınıf düzeyinde gerçekleştirilmektedir. Özellikle belirlenen konular üretim, dağıtım ve tüketim öğrenme alanında belirtilmiştir. 6. Sınıfta “*vergilerimiz kazançlarımızdır*” şeklinde ifade edilmiştir. 4. Sınıfta ise “*kendi bütçemiz*” olarak ifade edilmiştir. 6. sınıfta öğrencilerin vergi bilinci sahibi olmaları için “*Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve*

önemini savunur” kazanımı öğretim programına konulmuştur. Burada dikkat çeken nokta vergi vermenin gerekli ve önemli olduğudur. Nitekim bireylerin vergi okuryazarı olmalarına en büyük katkıyı sosyal bilgiler dersi aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Çünkü vergi ile ilgili temel bilgi ve becerilerin tamamı bu ders kapsamında öğretildiği görülmektedir. Dolayısıyla çocukların vergi bilinci kazanmaları için iyi bir vergi okuryazarı olmalarının gerekli olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, yöntem ve kapsamı gereği tarihsel bir araştırma olmasından ziyade Cumhuriyet döneminden sonra gerçekleştirilen müzahabat-ı ahlakiye ve ma‘lumat-ı vataniye, yurt bilgisi, yurttaşlık bilgileri, sosyal bilgiler, vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi öğretim programlarında, vergi konuları ve buna yönelik tanımlayıcı ve açıklayıcı bilgileri tespit etmek ve vergi okuryazarlığı ve vergi bilinci konusu üzerine yorumlar yapmayı hedeflemiştir. Bununla ilgili önemli bulgulara ulaşılmış ve neticede bazı sonuçlara yer verilmiş ve ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmanın sonuçları genel itibariyle değerlendirildiğinde, Cumhuriyet’in ilk programı olan 1924 programında vatandaşların vazifeleri ve verginin gerekliliği üzerinde durulduğu belirlenmiştir. Cumhuriyet döneminden itibaren incelenen öğretim programları içerisinde en çok vergi konularının yer aldığı öğretim programları; 1930, 1931-1932 ve 1938 tarihli yurt bilgisi dersi öğretim programı olduğu söylenebilir. Burada dikkat çeken nokta yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk programları içerisinde vergi konularına yönelik bilgilere yer verilmesi bireylere vergi bilinci aşlamak ve temel vergi okuryazarı olmalarını desteklemek amacıyla gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Nitekim devletin gelişmesi ve kalkınmasında verginin önemi üzerinde durulmuş, vatandaşlarının bu konuda bilgi sahibi olmalarına yardımcı olunmuştur. Özellikle vergi tanımı, çeşitleri ve kapsamı konusunda önemli bilgilere yer verildiği saptanmıştır. Söz konusu verginin bir devletin gelişmesinde ve kalkınmasında önemini belirtmek adına Türkiye Cumhuriyeti dönemi’nde 23 Nisan 1920’de açılan TBMM’de kabul edilen ilk kanun, vergi kanunu olması mevcut araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Hatta daha eski bir tarihe gittiğimizde özellikle Osmanlı Devleti döneminde, “Osman Gazi: “Her kim pazarda satış yapıp para kazanırsa bunun iki akçasını versin, satamazsa bir şey vermesin...” söylemi verginin, o dönemlerde bile devletin en önemli gelir kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir (Yıldırım, Kaplan, Kuru & Yılmaz, 2023), Zamanla öğretim programlarında vergi konularının kapsamı ve konu başlıklarında değişiklikler görülse de aslında hedeflenen amaç aynıdır. Yani bireylere vergi verme bilinci aşlamaktır. 2005, 2018 ve 2023 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında kazanım düzeyinde çok açık bir şekilde görülmektedir. Hatta bunu destekleyici bir başka cümle de sosyal bilgiler 6. sınıfta “Vergi ödemek bir vatandaşlık görevidir. Toplumda vergi bilinci ne kadar arttırılırsa devletin gücü ve insanlara sağlayacağı hizmet olanağı da o kadar artacağı” ifade edilmiştir (Şahin, 2019, s. 183). Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre toplumda vergi bilincini ve duyarlılığını arttırmak için çocuklara vergi eğitiminin küçük

yaştan itibaren verilmesinin gerekli ve önemli olduğu belirtilmiştir (Sağbaşı & Başoğlu, 2005; Karaca, 2015; Taytak, 2010; Teyyare & Kumbaşı, 2016).

Vergi verme bilincini kazanmak için ilk önce vergi okuyazarı olmak gerekmektedir. Çünkü vergi hakkında bilgi ve becerilere sahip olan bireyler, vergi vermenin bir görev ve sorumluluk olduğunu da bilirler. Bu yüzden zamanı geldiğinde ve imkânları dâhilinde vergisini ödeme davranışı sergilerler. Dolayısıyla devletin gelişmesinde, kalkınmasında ve büyümesinde, eğitim sürecinde vergi konularının öğretilmesi ve kazandırılmasının gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'nin son dönemlerde yaşadığı yüksek enflasyon ve ekonomik problemlerin üstesinden gelebilecek en önemli yardımcı reçetelerinden biri de vergilerdir. Nitekim vergi kaçakçılığını önlemek, kayıt dışı ekonominin önüne geçmek, gelire göre vergi vermeyi teşvik etmek, kamusal alanda istihdamı artırmak için sorumluluk sahibi bireylere duyulan gereksinim giderek artmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinde yerine getirilmesi gereken sorumluluklardan biri de vergi ödevidir. Bu bağlamda vergi vermek her Türk vatandaşının görev ve sorumluluk alanına girmektedir. Bu sorumlulukları yerine getirmek için yani vergi verme bilincine sahip olmak için eğitim sürecinde vergi konularının öğretilmesi elzemdir (Yılar & Akdağ, 2017). Bir başka araştırma sonucuna göre bireylerin vergiyi bir yük olarak algılamaması için ilköğretimde vergi konularının öğretiminin bu olumsuz algıların oluşmasını engellenmesi beklenmektedir (Yılar & Çam, 2020). Bu nedenle çocuklarda vergi bilincinin oluşması için okullarda verilen eğitim ve aktif temelli öğretim yararlı olabilir. Çocukların vergi okuyazarlıklarını geliştirmek ve vergi bilinci oluşmasını desteklemek için vergi konularına yönelik etkinliklerin, tasarlanması ve uygulanmasının önemli olduğu ifade edilmiştir (Yıldırım & Ortak, 2021). Günümüzde vergi konuları sosyal bilgiler 4 ve 6. sınıfta öğretilmektedir. Bu nedenle vergi okuyazarlığı ile ilgili örnek ve güncel olaylarla zenginleştirmek, etkinliklere ağırlık vermek, okul dışı öğrenme ortamlarını teşvik etmek (kurum gezisi), hikâyeye, masal ve özdeyişlere yer verilmesi de öğrencilerin vergi okuyazarlık becerilerini geliştirebilir (Yalçın & Sağlamgöncü, 2023). Gelir İdaresi Başkanlığı, bireylerin vergi okuyazarlık bilincini geliştirmek için vergi eğitimleri, etkileşimli videolar, çizgi filmler, kitapçıklar, sunumlar, hikâyeler oluşturmak gibi faaliyetler yürüterek çocukların vergi bilincini geliştirmeye çalışmaktadır (Gelir İdaresi Başkanlığı [GİB], 2023). Nitekim çocukların ilköğretim çağından itibaren vergi eğitimi alması ve bununla ilgili temel bilgi, beceri, değer ve kavramları öğrenmeleri, vatandaş olarak ileriki yaşlarında temel hak ve yükümlülüklerini yerine getirmede ve sorumluluk bilinciyle hareket etmede yardımcı olacağı öngörülmektedir (Ertürk, 2020). Dolayısıyla çocukların vergi okuyazarlık bilincini geliştirmek için vergi ile ilgili animasyonlar, resimler, afişler, öyküler ve görsel tasarımla zenginleştirilmiş içeriklerin öğretim sürecinde kullanılması önemlidir (Çelik & Eroğlu, 2014; Çakır, 2010). Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere okulda verilen eğitimle vergi bilinci arasında pozitif bir ilişki olduğu, eğitim seviyesi ve niteliği arttıkça vergi uyumunun da arttığı ifade edilmiştir (Karaca, 2015; Dornstein, 1987).

Bu sonuç ve açıklamalardan hareketle şu öneriler yapılabilir: Öğretim programları ders kitaplarına ve öğretim sürecine yön verir. Bu nedenle çocuklara vergi bilinci kazandırmak için etkinlik temelli öğrenme süreci çeşitlendirilebilir. Çocukların vergi okuryazarlıkları edebi ürünler aracılığıyla geliştirilebilir. Çocukların vergi okuryazarlık becerilerini geliştirmek için dijital teknolojiden ve uygulamalardan faydalanılarak öğrenme sürecine etkisi test edilebilir. Vergi bilincinin daha çok duyuşsal alanı içermesi nedeniyle, programın içeriğinde bilgiden ziyade, özellikle ilgi, tutum ve güdülenmişlikle ilgili unsurlara daha fazla vurgu yapılması ve duyuşsal özelliklerin ölçülmesine daha fazla önem verilmesi önerilmektedir.

Etik Kurul İzin Bilgileri: Bu araştırma doküman temelli bir araştırma olmasından dolayı etik kurul izni gerektiren çalışmalar kapsamında değildir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, A. (2005). *Kamu maliyesi* (9. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi
- Bakırtaş, D. & Atılğan Yaşa, A. (2020). Vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Salihli Belediyesi örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 741-757.1
- Birinci, E. (2010). *Tarım kesiminin vergilendirilmesi ve vergi bilinci: Tekirdağ ili merkez ilçe örneği* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Bornman, M., & Wassermann, M. (2018). Tax literacy in the digital economy. Retrieved from https://www.business.unsw.edu.au/About-Site/Schools-Site/Taxation-Business-Law-Site/Documents/Wassermann_Bornman_eJTR_Tax_literacy-in-the-digital-economy.pdf
- Cvrlje, D. (2015). Tax literacy as an instrument of combating and overcoming tax system complexity, low tax morale and tax non-compliance. *The Macrotheme Review*, 4(3), pp. 156-167. Retrieved from http://macrotheme.com/yahoo_site_admin/assets/docs/13MR43Cv.804829.pdf
- Çakır, H. (2010). Çocuklarda vergi bilinci oluşturmaya yönelik internet sayfası tasarımı. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(19), 18-34.
- Çam, İ. D. (2019). *Eğitim ve ideoloji: II. Meşrutiyet Dönemi'nde çocuk eğitimine yönelik yaklaşımlar (1908-1922)*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr>.
- Çelik, K. & Eroğlu, O. (2014). İlköğretim çağında vergi algısının incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 301-326.
- Çiçek, U. & Bitlisli, F. (2017). Vergi eğitiminin üniversite öğrencilerinin vergi bilinci ve farkındalığı üzerindeki etkisi: bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 10(2), s. 261-278
- Demir, İ. C. & Çiğerci, İ. (2016). Vergi bilincinin oluşumunda eğitimin rolü: İlköğretim öğrencileriyle ampirik bir çalışma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 127-143. Doi: 10.18657/yecbu.43689.
- Demir, İ.C. (2013). *Türkiye'de vergi yükü (Objektif ve subjektif Yönleriyle)*, Bursa: Dora.
- Dornstein, M. (1987). Taxes: attitudes and their social bases. *Journal of Economic Psychology*, 8(1), 55-76.

- Ekiz, D. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Encyclopædia of Britannica (2023). *Tax and defination*. <https://www.britannica.com/dictionary/tax>.
- Eriksen, K. & Fallan, L. (1996). Tax knowledge and attitudes towards taxation: A report on a quasi-experiment. *Journal of Economic Psychology*, 17(3), pp. 387-402.
- Ertürk, M. (2020). İlkokulda “çocuklarda vergi bilinci geliştirme eğitimi” programı ve uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Gelir İdaresi Başkanlığı [GİB]. (2023). *Vergi bilinci*. <http://www.vergibilinci.gov.tr/> Erişim tarihi: 19.12.2023.
- Karaca, R. (2015). Vergi bilinci ve vergi algısı: Kütahya ilinde ilköğretim öğrencileri üzerine bir araştırma. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Kornhauser, M. E. (2019). Tax Jazz: The Tax Literacy Project, <https://taxjazz.com/>.
- Kültür Bakanlığı (1938). *Ortaokul programı*, İstanbul: Devlet Matbaaları.
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.
- Maarif Vekâleti (1924). *İlk mekteplerin müfredat programı*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Maarif Vekâleti (1930). *İlk mektep müfredat programı*, İstanbul: Devlet Matbaaları.
- Maarif Vekâleti (1931). *Orta mektep müfredat programı*, İstanbul: Devlet Matbaaları.
- MEB. (1948). *İlkokul programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1949). *Ortaokul programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1961). *İlkokul programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1962). *Ortaokul programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1968). *İlkokul programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1970). *Ortaokul programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1988). *Ortaokul programı*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1990). *Ortaokul programı*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (1998). *İlköğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB. (2023). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nichita, R.A. (2016). İş tax literacy impacting on tax behavior. https://seaopenresearch.eu/Conferences/Proceedings/Article/NORD2_4.pdf

- Özen, A., Altunoğlu, B. K. & Öztornacı, E. (2015). Orta öğretim düzeyindeki öğrencilerin vergi algılama düzeylerine ilişkin ampirik bir değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 279-289.
- Sağbaş, İ. & Başoğlu, A. (2005). İlköğretim çağındaki öğrencilerin vergileri algılaması: Afyonkarahisar ili örneği. *AfyonKocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 123-144.
- Şahin, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı*. Ankara: Anadolu Yayıncılık.
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. kademe öğrencilerinde vergi bilincinin tespiti: ampirik bir araştırma. *Maliye Dergisi*, 158(1), 496-512.
- Teyyare, E. & Kumbaşlı, E. (2016). Vergi bilinci ve vergi ahlakının gelişmesinde maliye bölümü eğitiminin rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 1-30.
- Thomas, N. (1995). Subject learning in the primary curriculum. P. Murphy et al., (Ed.), *The Aims of Primary Education in Member States of the Council of Europe*. London: Biddles Ltd.
- Tosuner, M. & Demir, C. (2009). Vergi ahlakının sosyal ve kültürel belirleyenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 14(1), s.1-15.
- Türk Dil Kurumu, [TDK], (2023). *Vergi*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Waris, A., & Murangwa, H. (2012). Utilising tax literacy and societal confidence in a state: The Rwandan model. *University of Nairobi Law Journal*, Retrieved from https://www.academia.edu/2419611/Utilising_Tax_Literacy_and_Societal_Confidence_in_a_State_The_Rwandan_Model.
- Yalçın, A., & Sağlamgöncü, A. (2023). Sosyal bilgiler ders kitaplarında vergi okuryazarlığının incelenmesi. *Öğretmen Eğitimi ve Öğretim*, 4(1), 1-17. <https://doi.org/10.55661/jnate.1164015>.
- Yılar, M. B., & Akdağ, H. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde vergi okuryazarlığı. Turan R. & AkdağvH. (Edt.), *Sosyal Bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar III*. İçinde. (ss.356-399). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yılar, M. B., & Çam, İ. D. (2020). 20. ve 21. yüzyılın başlarına ait ders kitaplarında vergi: Karşılaştırmalı bir değerlendirme. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 503-514. <https://doi.org/10.48145/gopsbad.807009>.
- Yıldırım, A., & Şimşek, Y. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, C., Kaplan, K., Kuru, H. & Yılmaz, M. (2023). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı. S. Elmacı ve M. B. Yılar (Eds.). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, R. & Ortak, Ş. (2021). Otantik öğrenme yaklaşımının sosyal bilgiler dersinde 21. yüzyıl öğrenme ve yenilenme becerilerinin gelişimine etkisi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15. ss.69-90. <https://doi.org/10.20860/ijoses.943513>.